

- *Az ember joga Jézus Krisztusban* (HK 45–49);
- *Jézus Krisztus országa* (HK 50–52);
- *Az Isten Léleke* (HK 53–58);
- *Isten igazságossága és a hit* (HK 59–64);
- *Isten igazságossága a keresztségben és az úrvacsorában* (HK 65–68);
- *A hit megalapozása a keresztség bizonyoságtételében* (HK 69–74);
- *A hit megújítása az úrvacsora bizonyoságtételében* (HK 75–80).

A 81–129. artikulások magyarázata valószínűleg az időhiány miatt maradt el, de a szerző mégis megfogalmazta a fejezetcímeket, illetve a tételmondatokat, és ezzel azt sejtette, hogy miként magyarázta volna a még hátramaradt kérdés-feleleteket. A 81–129. artikulások tételmondatai a következő csoportosításban állnak előttünk:

- *A gyülekezet megtisztítása* (HK 81–85);
- *A hit, mint engedelmesség* (HK 86–93);
- *Az ember Isten előtt* (HK 94–103);

- *Az ember és felebarátja* (HK 104–112);
- *A parancsolat ereje* (HK 113–115);
- *Az imádság titka* (HK 116–119);
- *Szabadság az imádságra nézve* (HK 120–121);
- *Imádság Isten ügyéért* (HK 122–124);
- *Imádság az ember ügyéért* (HK 125–127);
- *Az imádság meghallgatása* (HK 128–129).

Ez úton is köszönjük dr. Ferencz Árpád egyetemi tanárnak a fordítás alázatát követelő és a „szellem szabadságát” igába hajlásra kényszerítő munkáját, és reméljük, hogy e rövid ismertető elolvasása után minél többen kedvet kapnak arra, hogy elolvassák a 20. századi teológiatörténet egyik óriásának első magyar fordításában előttünk álló írását, illetve, hogy az immár anyanyelvünkön is gyarapodó Barth-írásokból egyre alaposabban megismerjük e korszakalkotó teológus tanítását, teológiai gondolkodását.

Papp György

Eszenyeiné Széles Mária: *Kezdetben*

Az őstörténetek teológiája

Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2012, 132 old.

ISBN 978-973-7971-63-0;

Eszenyeiné Széles Mária: *Zarándokénekek*

(Zsolt 120–134) Csendes órai elmélkedések

Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2013, 87 old.

ISBN 978-973-7971-78-0

Eszenyeiné Széles Mária professzor *Kezdetben. Az őstörténetek teológiája* című könyve 2012-ben jelent meg, és ő éppen akkor vehette kézbe a nyomdából frissen kikerült munkát, amikor a Kolozsvári Teológia évzáró ünnepé-

lyén arany- és gyémántokleveleket adtunk át az 50, illetve 60 évvel azelőtt végzett lekipásztoroknak. Azon az évzáró ünnepélyen, amikor ő is átvette a gyémántoklevelet, nem volt lehetőség a könyv bemutatására, hanem

csupán csak felmutatására, s akkor csak ennyi hangozhatott el: „Dr. Eszenyeiné Széles Mária, aki 1972 és 1989 között oktatta Intézetünkben az ószövetségi teológia tantárgyait, az utóbbi bő két évtized alatt is a rá jellemző lendülettel és szorgalommal folytatta tudományos, intézetszervezői, oktatói és egyházi munkásságát. Ezeknek gyümölcse többek között az is, hogy 1991 és 2008 között 6 könyve jelent meg. A gyémántoklevél átvételének alkalmára is könyvajándékot készített évfolyamtársai és mindazok számára, akik megérteni óhajtják Isten Igéjét. Az Izrael bölcsességirodalmáról írt, két korábbi kötete mellé most megírta az őstörténetek teológiáját.”

A tervbe vett bemutatást többször is el kellett halasztanunk különféle objektív okok miatt. De mert már készült a *Zarándokénekek* című könyvecskéje is, abban egyeztünk meg, hogy majd egyszerre kerítünk alkalmat mindkét munka bemutatására.

A két könyv lektorálására és e mostani bemutatásukra a professzor-asszony irányomban tanúsított bizalma és a tanítványi hála kötelezett, ugyanis az 1970-es években én is az ő előadásiban hallgattam az ószövetségi izagógikát, kortörténetet és az exegezist. Az *őstörténetek teológiájának* lektorálásában Balogh Csaba tanítványom, most pedig tanártársam volt segítségemre, akinek ezen a helyen is köszönetet mondok.

Mivel a hallgatóság nagy többsége nem ismeri e két könyv szerzőjét, röviden felvázolom pályafutását.

Eszenyeiné Széles Mária 1927-ben született Szilágysomlyón. Ebben az intézetben végezte teológiai tanulmá-

nyait 1948 és 1952 között, és ugyanitt szerzett doktori címet a *Hóseás próféciája és üdvtörténeti jelentősége* tézissel (1969). Segédlelkészként a nagyváradi és nagyvárad-velencei gyülekezetekben szolgált 1952 és 1972 között, előbb a bibliai nyelveket oktatta Teológiánkon, majd professzori minőségben az ószövetségi tárgyakat.

Az 1989-es fordulat után megalapította a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Nőszövetségét, s ennek tíz éven keresztül volt elnöke. Alapító tagja volt a Sulyok István Református Főiskolának és az ebből kinőtt Partiumi Keresztény Egyetemnek (2000), ahol konzulens professzorként oktatta az ószövetségi tárgyakat 2009-ig. A Pro Universitate Partium Alapítvány kurátora és a Sulyok István Teológiai Tudományok Intézetének igazgatója volt 19 éven keresztül. Tagja volt az International Organization for the Study of the Old Testament tudományos társaságnak, amelynek konferenciáin több rendben tartott előadásokat.

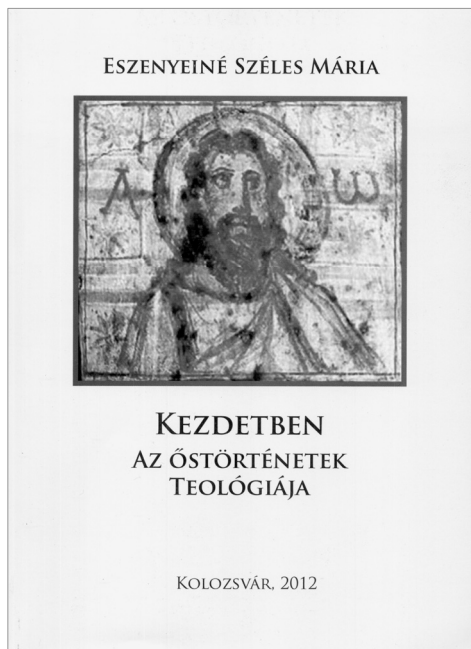
Mintegy 50, szakfolyóiratokban és gyűjteményes kötetekben megjelent tanulmánya mellett, korábban a következő könyvek kerültek ki keze alól: *Kommentár Habakkuk és Zofóniás* könyvéhez, amely angolul jelent meg 1987-ben, a neves Eerdmans kiadónál (*Wrath and Mercy: A Commentary on the Books of Habakkuk and Zephaniah. International Theological Commentary.* Translated by George A. F. Knight. Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI – Edinburgh 1987); *A Királyhágómelléki Református Egyházkerület története* (társ-szerző Eszenyei Béla), Nagyvárad 1991; *Ige és történelem. A prófétai igehirdé-*

tés teológiája. Nagyvárad 2002; *Értelem és bizalom. Izráel bölcsességirodalmának teológiája. Első rész: Bevezetés és Jób könyve.* Nagyvárad 2004; *Izráel prófétái.* Nagyvárad 2004; *A Szentföld.* Nagyvárad 2006; *Református imádságoskönyv.* Nagyvárad 2007; *Értelem és bizalom. Izráel bölcsességirodalmának teológiája. Második rész: a Példabeszédek és a Prédikátor könyve, bölcselő zsoltárok és a deuterokanonikus bölcsességirodalom.* Kolozsvár 2008.

Következzék hát a *Kezdetben. Az őstörténetek teológiája* című könyvének bemutatása.

Karasszon István, a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Hit-tudományi Karának professzora, aki kiválóan ismeri az ószövetségi bibliai teológia irodalmát, s aki az igazi teológusra jellemző kritikával követi azt is, hogy a korszellem és a teológiai kutatás eredményei miképpen segítettek elő, vagy éppen gátolták az ószövetségi teológiai irodalom gyarapodását, ezt állapította meg egyik előadásában: a 20. század eleje nem volt aranykora a bibliai teológia megírásának, azonban az utóbbi két évtized folyamán „a bibliai teológia megírása nemcsak egy tudomány összefoglalása, hanem egy-egy nagy professzor is egy ilyen könyv megírása által látja betetőzőttnek a maga életművét”. (Vö. dr. Karasszon István előadása – *Walter Brueggemann teológiája*. Kézirat, 2. és 4. old. – a *Walter Brueggemann: Az Ószövetség teológiája. Prófétai lelkülettel szólni a bővülködés és szűkülködés idején* témájú konferencián hangzott el a Kolozsvári Protestáns Teológián, 2012. április 24-én.)

E megállapítás Eszenyeiné Széles Mária professzorra is érvényes, mert ő is oktatói tevékenysége után jelen-

tette meg az *Ige és történelem. A prófétai igehirdetés teológiája* című könyvét, majd az *Értelem és bizalom. Izráel bölcsességirodalmának teológiája* I. és II. részét.

Eszenyeiné Széles Mária profeszorunkat mindig a kitartó szorgalom jellemezte. Erről tanúskodtak előadásai, s emellett, amikor még nem volt egyszerű a külföldi irodalom beszerzése, megjelentetett tanulmányait és könyveit a legfrissebb és legnívósabb teológiai szakirodalom figyelembevételével készítette el. Ismételten hangsúlyozta előttünk, tanítványai előtt a bibliai teológia fontosságát, tudniillik azt, hogy nélkülözhetetlenül fontos tisztán látnunk: mi is lényegében a sokszínűséget mutató bibliai könyvek kicsengése.

Szorgalma, lendületessége, határozottsága és kitartása mellett tudatosan is nevelte magát az Isten iránti hálás magatartásra. Nyugdíjas éveire is úgy tekintett, mint amelyeket kegyelmi le-

hetőségként kapott – a további alkotásra is –, és a magát egyaránt hálásnak és adósnak érző hívő ember igyekezetével írta meg az őstörténetek teológiájáról szóló könyvét; azért is, mert a teológiai tudomány művelése nem a nyugdíjazásig gyakorolt mesterség volt számára, hanem életforma és szolgálat – Istennek és az embereknek.

Az *őstörténetek teológiáját* úgy írta meg, hogy egyaránt szem előtt tartotta a tudományos igényességet és a közérthetőséget: magyarázza, érthetővé teszi az őstörténetek több ezer éves szövegeit, bevezet a sajátos kifejezések rejtelméibe, és olyan háttérismerteket nyújt, amelyek alapján új értelmezések és üzenetek nyílnak meg előttünk. Tehát azok számára nyújt segítséget, akik megismerni és megértetni óhajtják ezeket az annyira különleges és vitatott ószövetségi szövegrészeket.

A könyv bevezető fejezetét így kezdi: „[...] sok jel mutat arra, hogy a Szentírás világa manapság egyre messzebbre kerül posztmodern korunk emberétől. Különösen érvényes ez a megállapítás a Biblia első lapjain olvasható őstörténetekre (Gen 1–11). Még a templomba járó ember is csak átlapozza ezeket a fejezeteket. Akik pedig nem kellő tisztelettel foglalkoznak a hitélet kérdéseivel, átutalják ezeket a kegyes mesék világába. [...]” (1. *Téma* alpont, 11. old.)

„[Itt] [...] valóban színes, talányokat rejtő mesevilágban érezzük magunkat, [...] de] a több ezer éves őstörténetek sora az emberi lét *lényegére* kérdez rá, és szembesülésre készítet. Az élet értelmét, tartalmát és célját tárja fel

a mindenkori ember előtt, és pedig sajátos formában.” (1. *Téma* alpont, 12. és 14. old.)

A Biblia első lapjain olvasható őstörténetek (1Móz 1–11) tehát mindannyiunk alapvető és életfontosságú kérdéseire adnak választ. Ebből indul ki a szerző is, s ezért könyve nem pusztán tudományos munka, hanem emberiségre nevelő tanítás is – a személyes bizonyásgtétel hangján. A szerzőt hite, meggyőződése és hosszú élettapasztalata kötelezi erre, amelyeket bátran fel is vállal, anélkül, hogy ezt erőszakosan agitálva tenné. Ezt manapság mindenféleképpen méltányolnunk kell, amikor sokan azonosulnak a posztmodern, minden igazságot viszonylagossá tevő magatartással és nem vállalják a határozott állásfoglalást; illetve, amikor némelyek erőszakosan utasítanak el mindent, ami nem egyeztethető össze saját felfogásukkal, és leírják azokat, akik másképpen gondolkoznak, mint ők.

A magyarázatok előtt tömör és világos megfogalmazásban olvashatjuk az őstörténetek témáját, és ez abban segít, hogy olvasás közben ne vesszünk bele a részletkérdésekbe, hanem tisztán lássuk e bibliai részek fő gondolatát vagy gondolatsorát.

A teológiai szakkönyvek – hacsak nem exegetikai művek – általában a hivatalos és így az egyházi liturgiában is használt fordítások szerint idézik a Bibliát. Ez a könyv eltér ettől a bevett gyakorlattól, ugyanis az őstörténetek magyarázatai elé helyezett szövegrészeket Kecskeméthy István egyéni bibliafordításából származnak. Ezt mindenekelőtt az magyarázza, hogy a szerző kötelességének érezte tanul-

mányozni korábbi tanárelődje akkor még kiadatlan bibliafordításának kéziratát (ld. *Kecskeméthy István, a bibliafordító; Református Szemle* 1988, 561–574.), és most is nagy tisztelettel tekint a Kolozsvári Teológia hajdani tudós professzorára, akinek bibliafordítói és -revideálói tevékenysége nemcsak végigkísérte teljes és igen termékeny teológiai munkásságát, hanem be is tetézte azt.

Végül hadd idézzem a könyv *Összegzésének* utolsó szavait (127. old.): „Emberi életünk értéke *adottság*, az élet Istenének *ajándéka*. Ez a megajándékozottság pedig arra kötelez, hogy földi időnket az Isten szerinti nemes értelemben éljük meg. Életidőnk, ez a – Madách szavaival – „arasznyi lét” annak az Úrnak hatalma alatt telhet, aki a KEZDET és a VÉG, az ALFA és az ÓMEGA.”

Még néhány bevezető vagy rávezető szó a *Zarándokénekek. Zsolt 120–134* című, tavaly megjelent könyvecskéről, amelynek alcíme: *Csendes órai elmélkedések*.

Dietrich Bonhoeffer (1906–1945) evangélikus lelkész és teológus, a második világháború alatti német ellenállás mártírja, aki a bibliai zsoltárokat az egyház imádságoskönyvének tekintette, ezekkel a gondolatokkal indítja *A Szentírás imádságoskönyve* című írását: amikor a tanítványok egyszer így szóltak Jézushoz, *Urunk, taníts minket imádkozni!* (Lk 11,1), ezzel megvallották, hogy önmaguktól nem képesek könyörögni, hanem meg kell tanulniuk ezt. „Úgy gondoljuk, ha valakinek csordultig van a szíve, az magától is imádkozni kezd, ha pedig nem, sohasem fogja megtanulni annak módját. [...] Amire a szív önma-

gától is képes – kívánczolni, reménykedni, sóhajtozni, panaszkodni, ujjongani –, azt mi összetévesztjük az imádsággal. [...] Mert az imádkozás nem egyszerűen csak szívünk kiöntését jelenti, hanem azt, hogy az ember a maga telített vagy éppen üres szívével utat talál Istenhez és vele beszélgetni kezd. Nincs az az ember, aki önmagától volna képes erre, ehhez Jézus Krisztusra van szüksége. [...]

Nagy gyötrelmem, ha valaki Istennel akar beszélni, de nem tud, ha Isten előtt némaságra ítéltetett, ha érzi, hogy minden kiáltása saját énjében visszhangzik csupán, hogy szíve és szája fonák nyelvével nem akarja meghallani Isten. Ilyen szükségünkben olyan embereket keresünk, akik segítségünkre siethetnek, akik tudnak valamit az imádságról. [...] Tapasztalt keresztyének [...] sokat segíthetnek, de ezt ők is csak Jézus Krisztus által tehetik, aki nekik maguknak is segítségükre siet; hozzá utalnak ők is

bennünket, amennyiben az imádság dolgában igaz tanítók.” (Dietrich Bonhoeffer: *A Szentírás imádságos könyve*. Koinónia Kiadó, Kolozsvár 2002, 5.).

Eszenyeiné Széles Mária, aki korábban is szerkesztett imádságoskönyvet (*Református imádságoskönyv*. Nagyváradi 2007), most, akárcsak Bonhoeffer, a Zsoltárok könyvével, ennek zárándokénekeivel nyújt segítséget az imádkozás megtanulásához és gyakorlásához. Az énekimádságokat elmélkedésre szánta, hogy elvezessenek az egyéni imádkozásig.

A saját fordításában közölt zsoltárokhöz rövid magyarázatokat csatolt, amelyek egyszerűsített és közérthető formában vázolják fel a zárándokének megszületésének körülményeit, ezeknek jellegzetességeit és teológiai tanítását – s így gyors segítséget nyújtanak a prédikációk előkészítéséhez is –, de leginkább a személyes hitélet erősítése, gyarapítása céljából emelik ki az egyes imádságok alapvonásait, hogy eljuthassunk az imádkozásnak arra a szintjére, amelyet a 123. zsoltár 2. verse ezzel a képpel szemléltet:

*Íme, amint a szolgák szeme uruk kezére,
amint a szolgálólány szeme úrnője kezére,
Így néz a mi szemünk az ÚRra,
a mi Istenünkre,
míg meg nem könyörül rajtunk.*

Az Úr szolgálói szavak nélkül is tudják dolgukat, mert jól ismerik őt és jártasak a rájuk bízott munkában is. Elegendő számukra az ő Szentlélekének „nonverbális” közlése, és már úgy engedelmessé válik neki, hogy rábízák magukat mindenre elégséges kegyelmére (2Kor 12,9).

A szerzővel együtt reméljük, hogy az *Őstörténetek teológiája* segítséget nyújt mindazoknak, akik szakszerű válaszokat keresnek az őstörténetek kapcsán felmerült kérdéseikre, s ugyanakkor világos és egyetemes etikai útmutatásokat is nyernek emberiségük helyes és Istennek tetsző megéléséhez. És a szerzővel együtt reméljük azt is, hogy a *Zárándokénekek* rávezetnek arra az imádkozásra, amely nemcsak szól a kegyelmes Istenhez, hanem mindenekelőtt az engedelmes reá figyelés nélkülözhetetlen lehetősége.

Az pedig, aki az Alfa és Ómega, a Kezdet és a Vég, a következő években is hordozza oltalmazó és áldó kezeiben a professzor asszony életét!

Adorjáni Zoltán

(Elhangzott 2014. márc. 11-én, a Kolozsvári Protestáns Teológián szervezett könyvbemutató keretében.)